
Vordering beledigde partij

Mr. M.S. Groenhuijsen

HR 10 september 1985, *DD* 86.031; *NJ* 1986, 199 (mrs. Van der Ven, Bronkhorst, De Groot, Haak, Beekhuis; A-G Meijers)

Wettelijke rente terzake van vordering tot schadevergoeding in het strafgeding. Vermeerdering van de eis in hoger beroep toegestaan? Afwikkeling van de proceskosten

Procesgang en de beslissingen van de Hoge Raad:
Bij arrest van 29 april 1983 heeft het Gerechtshof te Arnhem in hoger beroep — met vernietiging van een vonnis van de Politierechter in de Arrondissementsrechtbank te Zutphen van 24 november 1982 — de verdachte ter zake van 'mishandeling' veroordeeld tot een geldboete van driehonderd gulden, subsidiair zes dagen hechtenis, met toewijzing van de civiele vordering tot een bedrag van eenduizend een en veertig gulden en vijftien cent, met veroordeling van de verdachte om dit bedrag tegen behoorlijk bewijs van kwijting te

betalen aan de beledigde partij, voorts met veroordeling van de verdachte in de kosten door de beledigde partij gemaakt en ten behoeve van de tenuitvoerlegging nog te maken.

Op het beroep in cassatie tegen dit arrest van het Hof te Arnhem heeft de Hoge Raad bij arrest van 27 maart 1984, *NJ* 1984, 551 het bestreden arrest vernietigd, doch alleen voor zover daarbij is beslist op de vordering van de beledigde partij, en heeft de Hoge Raad de zaak te dien opzichte verwezen naar het Hof in 's-Hertogenbosch om haar in zoverre te berechten en af te doen, met verwerping van het beroep voor het overige.

De zaak is vervolgens onderzocht ter terechtzitting van het Hof 's-Hertogenbosch van 28 september 1984, waar de verdachte vergezeld van zijn raadsman wel, doch de beledigde partij niet is verschenen. Na sluiting van het onderzoek heeft het Hof bij interlocutoir arrest van 2 oktober 1984 het onderzoek heropend met onder meer bevel tot oproeping van de beledigde partij en van de

verdachte tegen de terechtzitting van 6 november 1984.

Ter terechtzitting van 6 november 1984 zijn de beledigde partij, alsmede de verdachte en zijn raadsman verschenen. Blijkens het proces-verbaal van die terechtzitting van het Hof hebben verklaard, voor zover thans van belang, de beledigde partij: 'Ik vermeerder mijn vordering met betaling van de wettelijke rente over het bedrag der civiele vordering sedert de aanvang van de onderhavige procedure', en de raadsman van de verdachte 'De vordering van de beledigde partij kan niet gewijzigd worden. Deze is ingediend en staat vast.'

Na sluiting van het onderzoek heeft het Hof vervolgens bij eindarrest d.d. 20 november 1984 de vordering van de beledigde partij toegewezen tot een bedrag van eenduizend een en veertig gulden en vijftien cent, vermeerderd met de wettelijke rente vanaf 6 november 1984 tot de dag der voldoening en de verdachte mitsdien veroordeeld tot betaling daarvan aan de beledigde partij tegen behoorlijk bewijs van kwijting, met veroordeling van de verdachte in de kosten door de beledigde partij gemaakt, tot op 20 november 1984 begroot op nihil, en ten behoeve van de tenuitvoerlegging nog te maken, met afwijzing van het door de beledigde partij meer of anders gevorderde.

Daartoe overwoog het Hof:

dat door en namens verdachte weliswaar is betoogd dat de beledigde partij niet ontvankelijk moet worden verklaard in haar vorderingen op grond dat verdachte zich niet aan onrechtmatig handelen zou hebben schuldig gemaakt, en in ieder geval dat de eigen schuld van de beledigde partij zo groot zou zijn dat de schade voor zijn rekening dient te blijven, maar dat het Hof deze weren verwerpt, aangezien verdachtes onrechtmatig handelen volgt uit de gemotiveerde bewezenverklaring in de onderhavige zaak, terwijl niets aannemelijk is geworden waarop enige medeschuld van de beledigde partij aan de door de onderhavige mishandeling veroorzaakte schade zou kunnen worden gebaseerd, voor zover er al in geval van mishandeling sprake zou kunnen zijn van medeaansprakelijkheid van het slachtoffer; dat verdachte ter terechtzitting van dit Hof d.d. 18 september 1984 de hoogte van de civiele vordering gemotiveerd heeft betwist, zoals nader aangegeven in punt 3 van de aan het proces-verbaal van die terechtzitting gehechte pleitnota, maar dat hij het merendeel van die weren ter terechtzitting van 6 november 1984, nadat hij kennis had genomen van de stellingen van de beledigde partij en van de schriftelijke verklaring van de behandelende tandarts, N.J. Edens, d.d. 26 oktober 1984, niet heeft gehandhaafd; dat verdachte op laatstvermelde terechtzitting nog heeft aangevoerd dat ten gevolge van de mishandeling slechts twee tanden los waren gaan staan, zodat het trekken van vijf tanden niet geheel voor zijn rekening dient te

komen, maar dat het Hof ook dit verweer verwerpt op grond dat de beledigde partij voldoende heeft aangetoond dat in het onderhavige geval het trekken van alle nog aanwezige tanden in de onderkaak, ook naar het oordeel van de tandarts, noodzakelijk was teneinde een onderprothese te kunnen aanbrengen, zodat naar het oordeel van het Hof de civiele vordering in haar geheel voor toewijzing vatbaar is;

Overwegende, dat de beledigde partij ter terechtzitting van 6 november 1984 haar vordering heeft vermeerderd met betaling van de wettelijke rente over het bedrag der civiele vordering sedert de aanvang van de onderhavige procedure;

Overwegende dienaangaande: dat verdachte zich weliswaar tegen deze vermeerdering heeft verzet, maar dat die vermeerdering naar het oordeel van het Hof toelaatbaar is, nu verdachte daardoor niet in zijn verdediging wordt bemoeilijkt, noch het geding daardoor wordt vertraagd;

dat echter niet is gesteld dat verdachte tevoren schriftelijk tot betaling van het verschuldigde bedrag is aangevaard met de mededeling dat aanspraak op wettelijke rente zal worden gemaakt, zodat in casu de wettelijke rente dient te worden berekend van de dag dat zij in rechte is gevorderd, derhalve vanaf 6 november 1984 tot de dag der algehele voldoening.

Het cassatieberoep is gericht tegen dit arrest van het Hof 's-Hertogenbosch. Namens de verdachte heeft mr. A.M.M. Orie, advocaat te 's-Gravenhage, twee cassatiemiddelen voorgesteld, luidende:

Middel I

1. het Hof heeft het recht geschonden en/of vormen verzuimd waarvan niet naleving nietigheid meebrengt. In het bijzonder zijn de art. 332, 336, 421 en 423 van het Wetboek van Strafvordering geschonden en wel op grond van het navolgende.

2. Het Hof heeft aan de beledigde partij diens vordering toegewezen met inbegrip van een deel van de gevorderde wettelijke rente. Deze rente was door de beledigde partij eerst gevorderd ter zitting van het Hof, uitsluitend rechtsprekend met betrekking tot de vordering van de beledigde partij en na verwijzing door Uw Raad. Aldus heeft het Hof miskend dat de inhoud van de vordering van de beledigde partij zijn definitieve beslag moet hebben gekregen in eerste aanleg, voor het tijdstip waarop de Officier van Justitie zijn vordering ingevolge art. 311 Sv heeft overgelegd, en nadien niet meer voor vermeerdering vatbaar is, althans een aldus vermeerderde vordering niet meer voor toewijzing vatbaar is.

Middel II

1. Het Hof heeft het recht geschonden en/of vormen verzuimd waarvan niet naleving nietigheid meebrengt. In het bijzonder zijn de art. 337 en 423 van het Wetboek van Strafvordering geschonden en wel op grond van het navolgende.

2. Het Hof heeft de beledigde partij diens vordering ontzegd, voorzover deze de wettelijke rente betreft die betrekking heeft op de periode voor 6 november 1984, de dag waarop die rente voor het eerst werd gevorderd.

Ten onrechte heeft het Hof requirant derhalve veroordeeld in de kosten, door de beledigde partij gemaakt. In ieder geval is deze, met een uitdrukkelijk wettelijk voorschrift strijdende, kostenveroordeling niet naar behoren gemotiveerd.

Deze middelen leidden tot de volgende uitspraak door de hoge raad:

Beoordeling van het eerste middel

Het systeem der wet — in het bijzonder de artt. 332, lid 2, en 336 Sv gelezen in verband met art. 421 Sv. — brengt mee, dat de beledigde partij haar in eerste aanleg gevoegde vordering in hoger beroep niet kan vermeederen. Het Hof heeft derhalve de vordering van de beledigde partij, voor zover deze in hoger beroep is vermeerdert met de wettelijke rente over het bedrag der civiele vordering, ten onrechte gedeeltelijk toegewezen. Het middel is dus terecht voorgesteld.

Beoordeling van het tweede middel

De veroordeling door het Hof van de verdacht in de kosten door de beledigde partij gemaakt en ten behoeve van de tenuitvoerlegging nog te maken berust op 's Hof's oordeel dat de civiele vordering van de beledigde partij in wezen is toegewezen. Dat oordeel geeft geen blijk van een verkeerde rechtsopvatting met name niet van het bepaalde in het derde lid van art. 337 Sv.. De stelling dat het Hof die beslissing had moeten motiveren, vindt geen steun in het recht.

Het middel faalt

Slotsom

Nu de Hoge Raad, behoudens hetgeen met betrekking tot het eerste middel is overwogen, overigens geen grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraken ambtshalve zouden behoren te worden vernietigd, moet worden beslist als volgt.

Beslissing

De Hoge Raad:

Vernietigt de bestreden einduitspraak, doch uitsluitend voor zover daarbij de verdachte is veroordeeld om aan de beledigde partij te betalen de wettelijke rente over het bedrag van eenduizend een en veertig gulden en vijftien cent vanaf 6 november 1984 tot de dag der voldoening;

Verwerpt het beroep voor het overige.

Noot

I Een menselijke gedraging die in strijd is met een strafrechtelijk gesanctioneerde rechtsnorm, kan — vanwege de aard of het gewicht van het door die norm beschermde rechtsgoed — aanleiding geven tot een publiekrechtelijke reactie. Het OM is bevoegd om een verdachte te vervolgen, waarna de strafrechter kan beslissen een straf of maatregel op te leggen. Op deze wijze wordt de inbreuk op de rechtsorde hersteld, de gelding van de overtreden norm bevestigd, en kan het maatschappelijk leven zijn loop hernemen.

Maar in deze, tamelijk orthodoxe, visie op de betekenis van de strafrechtsbedeling wordt ten onrechte geabstraheerd van de concrete effecten van het delict in de samenleving. Een strafbaar feit gaat in eerste instantie vaak ten koste van elementaire belangen van derden. Deze gedupeerde medeburgers — de slachtoffers — hebben veelal schade geleden, die zij op de dader willen verhalen. Technisch-juridisch is dit niet erg problematisch, omdat de tegenpartij heeft gehandeld in strijd met zijn rechtsplicht (dus onrechtmatig), en aansprakelijk is voor de schade die daardoor is veroorzaakt (onder de normale aanvullende voorwaarden van schuld en relativiteit). Toch ligt het in de praktijk niet zo eenvoudig. Wanneer de gelaedeerde verhaal zoekt bij de bevoegde burgerlijke rechter, wordt hij geconfronteerd met forse processuele obstakels. Hij moet zich van de diensten van een procureur voorzien, allerlei formaliteiten in acht nemen, aanvankelijk nog meer kosten maken, en, vooral, hij moet veel geduld hebben. Deze moeilijkheden zijn zó groot dat de meeste slachtoffers afzien van een civiele procedure, zeker als de te verhalen schade betrekkelijk klein is. Tegen deze achtergrond is het van belang dat het wetboek van strafvordering voorziet in een aparte rechtsgang voor slachtoffers van delicten om hun schade te verhalen op de dader. De slachtoffers die van deze mogelijkheid gebruik maken worden aangeduid als 'beledigde partij'.

Volgens artt. 332-337 Sv is de beledigde partij bevoegd om op snelle en eenvoudige wijze genoegdoening te eisen. Eén van de redenen voor dit relatieve voordeel van slachtoffers van strafbare feiten ten opzichte van benadeelden door ander onrechtmatige daden is dat in het strafproces kan worden geprofiteerd van de omstandigheid dat er toch al een rechterlijke beoordeling van een bepaalde gebeurtenis plaatsvindt, zij het vanuit andere gezichtspunten. Kortom: Waarom zou je twee keer procederen als de zaak in één keer kan worden afgedaan? De voeging door de beledigde partij is dan ook *afhankelijk* van het onderwerp van het strafgeding: alleen die schade kan worden vergoed, die is ontstaan door het tenlastegelegde feit (dit noemt men de zogenaamde grondslageis). Anders dan in de ons omringende landen het geval is, heeft het slachtoffer naar geldend recht niet de bevoegdheid om zelf een strafproces te initiëren; of hij gebruik kan maken van de regeling van artt. 332 e.v. Sv is dus afhankelijk van de door het OM te nemen vervolgingsbeslissing. Daarbij komt nog, dat de civiele actie van het slachtoffer ook *ondergeschikt* moet blijven aan het belang van een correcte beoordeling van de strafzaak: vandaar dat het financiële beslag van de vordering aan een nogal laag maximum is ge-

bonden (f 600,- bij de kantonrechter, f 1.500,- bij de rechtbank; artt. 44 en 56 RO) en de beledigde partij ter terechtzitting over beperkte bevoegdheden beschikt om haar claim aannemelijk te maken. Deze *afhankelijkheid* en *onderschiktheid* vormen samen het *accessoire karakter* van de burgerlijke actie in het strafgeding.

2 Er zijn maar weinig arresten van de strafkamer van de hoge raad omtrent de procedure van artt. 332-337 Sv e.a. (sedert de tweede wereldoorlog bijvoorbeeld niet veel meer dan 10 uitspraken!). Waarschijnlijk is dit onder andere een gevolg van het betrekkelijk kleine geldelijke belang van de actie. Maar daarnaast speelt zeker ook een rol dat de civielrechtelijke aansprakelijkheid als uitvloeisel van de beslissing in de strafzaak vaak evident is, zodat het voor de verdachte weinig zin heeft om het desbetreffende oordeel van de feitenrechter nog eens in cassatie op zijn juridische merites te laten toetsen. En tenslotte is het geringe aantal arresten van de hoge raad op dit terrein te verklaren vanuit het ontbreken van de bevoegdheid van de beledigde partij om zelf rechtsmiddelen aan te wenden tegen de strafrechterlijke beslissing omtrent haar eis tot schadevergoeding.

Hoewel op grond van deze factoren begrijpelijk is waarom ons hoogste rechtscollege zo weinig jurisprudentie tot stand heeft gebracht inzake artt. 332-337 Sv e.a., zijn hieraan enige belangrijke nadelen verbonden. Ik noem er drie. Ten eerste kunnen positief-rechtelijke beschouwingen omtrent de positie van de beledigde partij slechts sporadisch worden ondersteund met recente precedentes uit de gezaghebbende cassatierechtpraak. Aangezien de doctrine veelal vaste aanknopingspunten mist om in de literatuur allerlei rechtsvragen op te lossen waartoe de summier wettelijke regeling omtrent de positie van de beledigde partij slechts aanleiding geeft, ontstaat er — het tweede nadeel — in de praktijk een aanzienlijke onzekerheid over de te volgen gedragslijn in strafzaken waarin zich een beledigde partij voegt. En uit deze onzekerheid vloeit op zijn beurt het derde nadeel voort: rechtsongelijkheid. De lagere rechtspraak laat herhaaldelijk zien dat identieke rechtsvragen in verschillende kantons, arrondissementen en ressorten in tegenovergestelde zin worden beantwoord. Zo komt het voor dat de reeds genoemde grondslageis dermate strikt wordt uitgelegd, dat een slachtoffer van mishandeling de mogelijkheid wordt ontzegd, om de daarbij opgelopen schade aan kledingstukken op de dader te verhalen. Deze interpretatie is mijns inziens te beperkt, omdat de rechter dient na te gaan of de schade is veroorzaakt door de in feitelijke termen in de tenlastelegging omschreven ge-

dragingen — en dan is de casus van mishandeling doorgaans geen probleem (zie hieromtrent A.L. Melai c.s., *Het Wetboek van Strafvordering*, aant. 9 op artt. 332-337 en de daar genoemde bronnen). Een tweede voorbeeld van rechtsongelijkheid betreft de zogeheten voeging ad informandum. In het arrondissement Zutphen zijn leden van de strafkamer met het OM van mening dat een vordering van de beledigde partij ook kan worden ingediend en toegewezen terzake van ad informandum in het strafgeding gevoegde feiten. Deze praktijk staat op gespannen voet met het wettelijk stelsel en moet om meerdere redenen worden ont-raden (zie daaromtrent A.L. Melai c.s., a.w. aant. 9 en 15 op artt. 332-337; en A.M. van Kalmthout e.a. in *Delikt en Delinkwent* 1984, pp. 836-851). Het gerechtshof in Arnhem heeft dan ook in hoger beroep consequent ingegrepen en de desbetreffende vonnissen uit Zutphen vernietigd. Maar in het arrondissement Breda bijvoorbeeld blijft men onverminderd (soms zelfs grote aantallen) beledigde partijen oproepen om ter terechtzitting een vordering in te dienen ter zake van ad info gevoegde feiten. Mij dunkt dat de mogelijkheden voor slachtoffers van delicten om bij de strafrechter de geleden schade op de dader te verhalen, niet structureel per rechtbank zouden mogen verschillen. Vanuit dit gezichtspunt valt het ontbreken van voldoende uniformerende casatierechtspraak te betreuren.

3 Voor een goed begrip van de onderhavige zaak is het noodzakelijk over enige algemene informatie te beschikken omtrent de voegingsprocedure. De voeging wordt tot stand gebracht door ter terechtzitting de inhoud van de vordering tot schadevergoeding op te geven (art. 332, lid 2 Sv). Dit impliceert dat de beledigde partij — of haar vertegenwoordiger — aanwezig moet zijn. De daaraan verbonden kosten (bijvoorbeeld loonderving) worden gerekend tot de proceskosten, en hebben derhalve geen invloed op de vraag of de vordering de limieten van artt. 44 en 56 RO overschrijdt. Daarentegen zal het renteverlies dat in de procedure ten laste wordt gebracht van de verdachte wel moeten worden beschouwd als een schadepost en dus als een onderdeel van de eis van de beledigde partij. Met de advocaat van de verdachte in deze zaak en de A-G Meijers ben ik van mening dat zowel de moratoire als de compensatoire interessen in aanmerking moeten worden genomen bij de berekening van het belang van de vordering.

Anders dan veelal wordt gedacht, kan een slachtoffer naast materiële ook immateriële schade (smartegeld!) claimen. Bovendien kan *restitutio in integrum* op deze wijze worden bewerkstelligd, en is het bijvoorbeeld mogelijk om in het

strafvonnis te doen verklaren dat de gepleegde daad lasterlijk of beledigend is en dat het vonnis op kosten van de veroordeelde openbaar wordt gemaakt. De hoge raad heeft namelijk van oudsher beslist dat een beledigde partij binnen de financiële grenzen van artt. 44 en 56 RO gerechtigd is 'al datgene te vorderen voor de strafrechter wat zij bevoegd was geweest voor de burgerlijke rechter te eisen' (HR 18 januari 1904, W. 8022, HR 27 november 1922, NJ 1923, p. 186. Zie hieromtrent ook A.L. Melai c.s., a.w. aant. 10 op artt. 332-337).

4 De beledigde partij mengt zich met een normale civiele vordering in het strafgeding. Haar eis is daarom onderworpen aan de regels van materieel burgerlijk recht, met name de artt. 1401 e.v. BW. Het toepasselijk procesrecht treft men aan in de artt. 332-337, 361, 401, 413, 415, 421, 435, 455, 484 en 554 Sv; de absolute competentie van de rechter is geregeld in artt. 44, 56 en 92 RO (zie omtrent de ontvankelijkheid: A.L. Melai c.s., a.w. aant. 3 op art. 361). In de procedure die heeft geleid tot het onderhavige arrest van de hoge raad gaat het in feite om de vraag in hoeverre de strafrechter *daarnaast* overeenkomstige toepassing mag geven aan bepalingen uit het wetboek van burgerlijke rechtsvordering: komt aan art. 134 Rv betekenis toe in relatie tot een wijziging van de eis van de beledigde partij en kan de vereffening van proceskosten in volle omvang plaatshebben volgens art. 56 Rv? Alvorens het oordeel van de cassatierechter op deze punten te bespreken, moeten eerst nog enkele opmerkingen worden gemaakt over de bewijsregels op dit terrein.

De gegrondheid van de burgerlijke vordering wordt niet integraal beheerst door artt. 338 e.v. Sv, maar ook niet door het civiele bewijsrecht. Dit uitgangspunt kan als volgt worden uitgewerkt.

- a Alle strafrechtelijk aannemelijke onderzoeksresultaten zijn tevens toelaatbaar om de civiele aansprakelijkheid en de hoogte van de schade te staven (vgl. HR 31 oktober 1938, NJ 1939, 258 met noot van Taverne en HR 3 mei 1983 DD 83.353). Ten opzichte van de situatie in *civilibus* heeft dit het voordeel dat de gelaedeerde als eisende procespartij toch — onder ede een getuigenverklaring mag afleggen. (zie overigens ook de voorgenomen wijziging van het bewijsrecht in burgerlijke zaken, en de beschouwing daaromtrent van E. Gras en H. W. Wiersma in *NJB* 1986, p. 520 e.v.).
- b De beledigde partij heeft geen stelplicht en bewijslast volgens art. 1902 BW. Op grond van oudere jurisprudentie neemt men aan dat de strafrechter de vordering ambtshalve en actief

moet verifiëren. Wanneer geen definitief uitsluitel kan worden verkregen door nota's etcetera mag de vordering niet zondermeer worden ontzegd, doch is de rechter gehouden de omvang van de schade *ex bono et aequo* te schatten (vgl. Hof Amsterdam 29 september 1891, W. 6091; en HR 27 april 1903, W. 7919).

- c De beledigde partij heeft enige bijzondere bevoegdheden om — binnen enge grenzen — op eigen initiatief bij te dragen aan het bewijs van haar vordering. Zij mag stukken overleggen en de verschenen getuigen en deskundigen bepaalde vragen stellen, maar zij heeft niet het recht om deze informanten zelf te (doen) dagvaarde (artt. 334 en 335 Sv). Tenslotte krijgt zij de gelegenheid om haar standpunt in alle opzichten toe te lichten (art. 336).

In de onderhavige zaak heeft het gerechtshof te 's-Hertogenbosch bij interlocutoir arrest van 2 oktober 1984 onder andere bevel gegeven tot oproeping van de beledigde partij. Dit is, gelet op het vorenstaande, een niet erg gebruikelijke gang van zaken. Waarschijnlijk is de gestie van het hof vooral ingegeven door de omstandigheid dat de verdachte gedocumenteerd verweer voerde tegen de vordering tot schadevergoeding en door de overweging dat een eerdere beslissing van het hof te Arnhem wegens een motiveringsgebrek door de hoge raad werd vernietigd (HR 27 maart 1984, NJ 1984, 551). Tegen deze achtergrond heeft het hof 's-Hertogenbosch i.c. een alleszins verdedigbaar compromis gevonden tussen de in aanmerking komende belangen van de gelaedeerde en de verdachte.

5 De beledigde partij moet haar eis 'op de terechtzitting' indienen, 'uiterlijk vóórdat de officier van justitie zijn vordering ingevolge artikel 311 overlegt' (art. 332, lid 2 Sv). Deze regeling biedt de beledigde partij de mogelijkheid de beslissing omtrent het al dan niet voegen uit te stellen totdat definitief vaststaat welke omvang het strafgeding heeft. Het OM is immers bevoegd in eerste aanleg de tenlastelegging te wijzigen tot het moment waarop het requisitoir wordt uitgesproken (art. 313 Sv). Welnu, tussen het begin van het requisitoir en de strafeis door de officier ligt een (korte) tijdspanne waarin de beledigde partij haar proceshouding nog kan heroverwegen. Dit is redelijk, gelet op het accessoire karakter van de civiele vordering in het strafproces. Vanuit hetzelfde gezichtspunt is het van belang dat het voorschrift van art. 332, lid 2 Sv waarborgt dat de strafrechter uitsluitend kan oordelen over een actie tot schadevergoeding in combinatie met een uitspraak over de vragen van artt. 348 en 350 Sv. Vandaar

ook dat art. 421 Sv bepaalt dat de voeging niet voor het eerst in hoger beroep tot stand kan worden gebracht (vergelijk HR 25 november 1929, NJ 1930, p. 177 en de conclusie bij dit arrest van A-G Besier; alsmede A.L. Melai c.s., a.w. aant. 3 op art. 332).

De intrekking en de wijziging van de vordering van de beledigde partij zijn niet in de wet geregeld. In de literatuur is desondanks verdedigd dat dergelijke mutaties naar geldend recht kunnen worden aanvaard (zie A.L. Melai c.s., a.w. aant. 5 op art. 332). Het lijkt mij bijna vanzelfsprekend om veranderingen slechts te accepteren tot het moment waarop de officier zijn strafeis overlegt: het uiterste tijdstip om voeging te bewerkstelligen moet samenvallen met dat waarop definitief bekend wordt welke prestatie jegens de gelaedeerde van de verdachte wordt gevorderd. In zijn beslissing omtrent het eerste cassatiemiddel bevestigt de hoge raad deze zienswijze. Het college stelt eenvoudig vast dat het systeem van de wet uitsluit dat de beledigde partij haar in eerste aanleg gevoegde vordering in hoger beroep kan vermeerderen. Omdat de wettelijke rente een onderdeel vormt van de vordering (zie no. 3 hierboven) had het hof deze pas in appel opgevoerde schadepost niet toewijsbaar mogen achten, maar de vordering op dit punt niet-ontvankelijk dienen te verklaren.

Het arrest moet naar mijn mening — a contrario — zó worden gelezen dat een vordering in eerste aanleg wel kan worden ingetrokken of gewijzigd. De cassatierechter laat echter in het midden in welke gevallen deze mogelijkheid bestaat. Mij dunkt dat de criteria die het hof (in navolging van de literatuur) hierbij hanteert, geschikt zijn: mutaties zijn aanvaardbaar voorzover de verdachte daardoor niet in zijn verdediging wordt bemoeilijkt, noch het strafgeding daardoor wordt vertraagd. Deze voorwaarden zijn afgeleid uit de overeenkomstige regeling in art. 134 Rv.

6 Hoewel de procedure van artt. 332-337 Sv met een minimum aan vormvereisten is belast, moeten de daarbij betrokken partijen toch regelmatig proceskosten maken. Voor de verdachte zijn dat primair de honoraria voor zijn raadsman, voorzover deze zijn verschuldigd wegens verdediging tegen de civiele vordering. Bij de beledigde partij moeten vooral de kosten van bijstand en vertegenwoordiging, van eigen loonderving op de dag van de zitting, en die van het nemen van afschriften van stukken (art. 333 lid 3 Sv) worden gerekend tot de proceskosten. De bedragen die hiermee zijn gemoeid kunnen — zeker in verhouding tot het belang van de vordering — aanzienlijk zijn (zie bijvoorbeeld art. 17 Wet tarieven in strafzaken¹⁰ art. 9 Besluit tarieven in strafzaken). Art.

337 Sv schrijft in lid 3 en lid 5 voor hoe de rechter de proceskosten ten laste van de partijen moet brengen. De wetgever heeft geopteerd voor een grove — van art. 56 Rv afwijkende — tweedeling. Bij volledige toewijzing van de eis moet de verdachte geheel of gedeeltelijk worden veroordeeld in de niet onnodig gemaakte kosten van de beledigde partij. En in alle overige gevallen moet de beledigde partij geheel of ten dele worden verwezen in dezelfde kosten van haar opponent (dus ook bij onbevoegdheid van de rechter of niet-ontvankelijkheid van de actie — vergelijk HR 28 april 1964, VR 1964, 97 met noot van Rutten). De hoge raad eiste aanvankelijk dat deze bepaald onevenwichtige regeling door de lagere rechter stipt werd nageleefd (zie onder andere HR 31 oktober 1938, NJ 1939, 258 met afwijkende conclusie van A-G Rombach). De praktijk gaf echter een groot aantal vonnissen te zien waarin de feitenrechter zich met betrekking tot de kostenveroordeling sterk oriënteerde op art. 56 Rv.

7 In de onderhavige zaak werd een (klein) deel van de vordering van de beledigde partij ontzegd. Het hof veroordeelde de verdachte desondanks in de proceskosten. Diens advocaat tekent tegen deze gang van zaken bezwaar aan in het tweede cassatiemiddel, en besluit zijn protest met de opmerking dat de met een uitdrukkelijk wettelijk voorschrift strijdende beslissing van het hof in elk geval niet behoorlijk is gemotiveerd. De hoge raad wijst dit standpunt van de hand: de kostenveroordeling berust namelijk op 's hofs oordeel dat de vordering van de beledigde partij in wezen is toegewezen, zodat art. 337 Sv niet is geschon- den.

Dit is de eerste gepubliceerde uitspraak waarin ons hoogste rechtscollege expliciet coulance toont bij de toepassing van art. 337 (zie voor een bespreking van HR 28 april 1964, VR 1964, 97 met noot van Rutten: A.L. Melai c.s., a.w. aant. 5 op art. 337). Om die reden is het arrest voor slachtoffers van delicten van groot belang. Toch roept het de vraag op of het criterium van een vordering die 'in wezen is toegewezen' voldoende ruimte biedt om de onbillijkheid van art. 337 Sv te corrigeren. Indien bijvoorbeeld een vordering van de beledigde partij voor 50% wordt gehonoreerd kan er gerede aanleiding zijn om de proceskosten te compenseren (vgl. de casus in Rb Amsterdam 15 augustus 1980, NJ 1981, 672). Art. 337 Sv staat dit echter niet toe, en mij lijkt twijfelachtig of het onderhavige arrest van de hoge raad in dergelijke situaties verlichting geeft. Nu het niet waarschijnlijk is — en op theoretische gronden wellicht ook niet wenselijk is — dat de jurisprudentie in de naaste toekomst een oplossing kan bieden voor

deze problemen, zijn er nog steeds goede argumenten om te pleiten voor een wijziging van art. 337 lid 3 en lid 5 Sv.

Het hof was niet gehouden zijn beslissing omtrent de proceskosten te motiveren. Deze opvatting van de hoge raad is weinig verrassend. De partijen dienen normaliter een staat in van de kosten die zij tot het moment van de uitspraak hebben gemaakt, doch de rechter mag daarvan in zijn vonnis zonder opgave van redenen afwijken (vaste rechtspraak, ook in burgerlijke zaken — zie bijvoorbeeld Hugenholtz-Heemskerk, no. 94). Vereffening van de zogenaamde 'nakosten' kan plaatsvinden op de wijze als in art. 615 Rv is aangegeven.

8 Tenslotte nog een technische opmerking omtrent de behandeling in cassatie van zaken waarin een beledigde partij optreedt. Wanneer de strafrechter een foutieve of een onvoldoende gemotiveerde beslissing heeft gegeven ten aanzien van de civiele vordering, pleegt de hoge raad het vonnis *partieel* te vernietigen (zo ook in de onderha-

vige casus, zie NJ 1984, 551). Deze praktijk is aannemelijk, omdat de beslissing omtrent de actie tot schadevergoeding moet worden aangemerkt als een *zelfstandige, bijkomende beslissing in het strafgeding* (vgl. de noot van Röling bij HR 17 januari 1961, NJ 1961, 210).

Het dictum van de Hoge Raad in dit arrest wijkt een nuance af van het advies daaromtrent van de A-G Meijers. In diens conclusie wordt voorgesteld de bestreden uitspraak te casseren voorzover het hof de vordering met de wettelijke rente heeft vermeerderd, waarna de hoge raad uit doelmatigheidsoverwegingen de zaak zelf zou kunnen afdoen door de vordering toe te wijzen. Het college vernietigt het bestreden arrest inderdaad op het aangewezen punt, en verwerpt het cassatieberoep voor het overige. Dit is de meest eenvoudige en vlotte weg om het resultaat te bereiken dat ook de A-G voor ogen stond: de gelaedeerde heeft nu een executoriale titel om zijn schade op de dader te verhalen. Saillant detail in dit opzicht is dat de uitspraak op 10 september 1985 'bij vervroeging' plaatsvond.